

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 43.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Нешто о постанку српског и народног позоришта.

(Наставак.)

Публика је била у свечаном оделу Дошли су били сви чиновници, од највећег до најмањег, сви трговци и мајстори, са својим породицама.

Тако ти је изгледало, као да је свет дошао у цркву, или у какве господске сватове.

Сваком на лицу могао си читати радост и жељно пшчекивање.

Иначе мрачна, сад лепо осветљена дворана као да се осмејкивала.

Златним папиром искићена завеса изгледала је инпозантно.

У један пут поче банда свирати донде нечувене арије српских песама и умилно извијати гласове из песме: „Сунце јарко.“

На бурно захтевање раздрагане публике морала је банда ту песму три пут узастопце отсвирати.

Сад се на глас звонцета завеса подиже.

Ох, да дивна призора!

Пред нама се указаше српски витезови у богатом народном оделу, па нас појавама својима чисто пренеше у времена душановог царства.

А каква је тек дивна била Милева!

Било је то лепо, младо, безазлено девојче са црним очима, које су се блистале као звезде на небу. Образчићи у ње били су овални, румени, чело високо, бело као алабастар, а уста, мала, ружичаста.

Већ самом појавом својом све је присутне, и мушке и женске, занела, очарала.

Представа је текла добро на опште задовољство публике.

Песме, које су биле улетене у команду, морале су се непрекидно понављати,

те је тако представа трајала од 8 сахата у вече до 1 сахата после поноћи.

Али публика не хтеде разлазити се после представе, него је позвала све глумце и глумице на вечеру, која је трајала до беле зоре.

Тада оду женске кући, а мушки остану, да продуже част и весеље цео други дан.

У том одушевљеном заносу буде закључено и уговорено, да се заведе стална позоришна дружина, да јој се одреди годишња плата из варошке и дистрикте касе, да дистрикт уступи свој плат је сад гостионица „код белог кр“, да на том месту варош сагради сталну позоришну зграду.

Сви смо осетили, да смо се из дубоког сна пробудили и да смо се на ново родили.

После ове искрене радости и весеља врило је свеопште задовољство по целој вароши.

Нико није тада помислио, да ће тамни облаци на брзо застрти густом копреном сунце нашег одушевљења.

У девојку, која је представљала Милеву, и која је била из најодличније српске породице у В. Кикинди, заљуби се представљач Бајазита, млад адвокат, туђе вере и народности.

И Милева се заљуби у Бајазита, и тако њихова љубав учини на једанпут крај српским представама.

Мати Бајазитова не хтеде никако допустити, да јој син узме Српкињу за жену.

Нису ту помогле ни молбе, ни пре-

кљињања, ни наговори: мати Бајазитова не даде се умолити.

И тако не остаде Милеви и Бајазиту ништа друго, него да проводе љубав и без благослова момкове матере.

Тај несретни случај тако заплаши све младе Српкиње из бољих кућа, да ни једна не хтеде више ни чути што о позоришту, а о суделовању њиховом не могаше више бити ни разговора.

Тај случај даде повода, да је у српском свету тада овладао било мишљење, да сваки одмах постане и комедијаш, чим ступи на позоришне даске, и да је за женске врло клизав и опасан пут, који води на позорницу.

О то мишљење, које је тврдо било као станац-камен, разбио се сваки покушај, да се оснује стална позоришна дружина.

Тек г. 1844. завело се опет у Кикинди позоришно друштво, коме су били чланови они српски чиновници, који су с кнезом Михаилом прешли амо из Србије.

Те исте године већ се нашао био и већи број младих Срба, који су били науке свршили и упутили се стазом практичнога живота.

Одушевљени наставама бившег нам катихете у Сегедину Павла Стаматовића, за тим Гаја, Хурбана и других словенских и српских родољуба, — први нам је задатак био, да установимо „српску читаоницу“ и да јавним гласилом будимо свест народну и заспали дух српски.

По том смо настојавали, да се српско позориште, које је у ариени давало представе, што боље посећује, јер је дружина малаксавала и тужила се, да не може да излази на крај.

(Наставиће се).

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Сабља Краљевића Марна.*) Алегорија у 2 дела, с песмама, од Ј. Ђорђевића и А. Хаџића, музика од Д. Јенка.)

Мило нам је, што можемо одмах у почетку рећи, да је посета овога вечера много јача била, него оно пре две три-ли недеље, кад се та алегорија први пут приказала. Леп је то знак, и показује јаку свест за народне ствари, кад публика тражи, да види своју прошлост, описану живим речима, оживотворену живим сликама, па отуд хоће да прими поуке за садашњост и будућност. И заиста у данашњим тешким, ускомењаним временима само онај народ остаје на површини светској, који за своје мари, за своје пријања свом душом својом, па гледа да оснажи и очеличи дух свој, како би се могао борити са сваком неприликом, која му опстанку прети.

Представа је добро испала. Сlike су биле пластичне и лепо осветљење белим и црвеним светилом. Бурно одобравање изазвала је нарочито слика: „Сеоба српска под патријархом Арсенијем Чарнојевићем.“ Ал' и јесте лепо, а уједно и тужно било погледати седог патријарха на коњу, а око њега сетан, невесео и жалостан народ, што оставља стару постојбину своју. Тако исто попутило је дуго и живо њлескање слику, која је

представљала борбу Црногораца с Турцима под владиком Данилом. А са последње слике: „Славље“ морао се застор двапут дизати. Тако се допала публици та одиета лепа и живописна слика.

Од приказивача потпуну хвалу заслужује г. Л. Хаџићева (вила), и г. Ђорђевић (Марко Краљевић.) Г. Миљковић (певац) стећи ће хвалу, кад научи тако добро своју улогу, да не мора непрекидати смисао лепих и тесних стихова сваки час и развлачити их у развлак, да те чисто мука спададала слушајући га како се и сам мучи. У прози се може глумац још којекако помоћи и својим речима, ал' стихови се не дају правити на позорници, него се морају добро научити.

О.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(„*Две госпе*“). Комедија у три чина, од П. Ферарија по немачком. — Давана у нар. позоришту у четвртак 6. марта т. г. први пут.)

„Српске новине“ пишу о тој комедији ово: „Овај комад спада у новију драмску школу, која с позорнице жели да расправи многа тежа породичка и друштвена питања. Као што Французи желе драмом узети у обрану жену и подићи њезин значај, тако се остале напредне европске литературе наше, да и жену и целу породицу

што више узvise и заштите од шkodљивих утицаја данашњег социјалног и државног хаоса. Овака тенденција племенита је; с њом постају позоришта доиста шире школе за примену најтежих педагошких принципа.

У *Двема госиама* видите у двама породицама цело талијанско више друштво. Две су госпе: Леонора и Хортенза. Ко је једна, ко је друга? Прва је пореклом из Лондона, тамо се родила „у низини“, а „остала ипак цвет.“ Гроф Сенегрија позна је, истргне из сурове околине, васпита је, код њега је позна маркиз Дариберто, заљуби се нагло, и — узме је. Хортенза је чедо аристократско, у добру рођено и одрасло, распусно и размажено, лакомислено и, једном речју, свакојако. И Леонора и Хортенза добију пород: прва сина и кћер, друга само кћер.

Шта је радила Леонора, поставши маркизаницом? Знала је, приметила је, да је велико друштво хладно, управо не радо је гледа у својим круговима, не прашта јој; она се, философски, с мушком одлуком враћа у свој породички круг, живи тихо и разумно и радно за свога мужа и своју децу. Добро и лепо васпитање деце — беше јој једина цел живота. И доиста су јој деца била као два божија цветка. А Хортензина кћи? Поста пусто, развратно дериште, са свима ругобама, које данашње веће друштво може ударити на цело једној девојци, у коју мајка није умела још из ранија улити мириса душевног.

Али Леонору постиже немио удес. Син јој Виктор официр на морској лађи, која се дави, спасава једну младу женску тамног и сумњивог порекла, брине се за њезино опорављење и оздрављење и том приликом, као и отац му, *нагло* се заљуби! Ово уноси буру у миран и племенит живот Леонорин, настају запрегнутости, немири, душевне борбе. Леонора не дозвољава сину женидбу. Долази сумњива љубазница Ема Стјуартова, моли Леонору за благослов; кад не помаже молба, прети и позива се на затајану прошлост маркизину. Леонора на то плаше, зовне сина у салон, и у присуству те девојке из света исприча му целу своју прошлост. Син, поражен, пада пред мајком на колена. . . . И својој жени, узвикне му мати, желим да створиш исто тако тежак живот, као што беше живот твоје матере! Повлачење, одрицање, самопрегоревање, угушивање у себи свију права жене великога друштва — то су захтеви, које, можда, може испунити само једна између десет хиљада! Ја сам учинила то, вели Леонора с поносом, али ко ми јемчи, да ће учинити и ова, која почиње с подлим молбама, па претњом, на дрским пребацавањем твојој мајци због прошлости, коју ти исповедих?... Син љуби и благосиља своју племениту матер, заповеда љубазници да моли за опроштење и спасен враћа

се својој мајци и њезином даљем руковођењу. Богати војвода Ламбрини, уверивши се о узвишености племените Леоноре, проси њезину чедно васпитану ћерку за свога синовца. А шта чини Хортенза са својом ћерком Естером? По што је ћерка читаву поворку срамота нанизала на бројанице материних брука, бега са својим мужем у свет, у Париз.... Леонора, пуна среће, кличе: Деца су родитељима *казна!* Деца су *награда!*

Наша виша публика имала је у овом комаду читав букет интересантних слика из породичног живота и психолошких студија, које је Ферари похвално извео и с правом заслужио велику награду, коју му је његов народ досудио. Ми не сумњамо да ће многим бити на поуку....

О самом приказу доноси „Новости“ ову оцену: „Онако дело, као што је ово, мора да иде као сат. Дијалози да теку без икаква запињања, а између појаве и појаве не сме да буде празнине. Једном речи комад мора, да иде као подмазана машина, што овога вечера — нека нам се дозволи, да приметимо — није био случај. Али, наравно, овако тежак комад не би требало, да се даје са три четири пробе; јер представљачи треба да се уживе у своје улоге, па да комад иде добро.

Многи од г. г. представљача нису добро схватили своје улоге, или и ако су схватили нису умели љуцки да их изведу; а некима су опет незгодно додељене улоге оне, које нису биле за њих. На то треба пазити при подели, да сваки добије оно, што је за њега, па ма то и најмања улога била; јер ће тек тако моћи, да се изведе задовољавајућа целина комада.

Незнање улога такође спречава правилан ток преставе. Ово је за оне, којих се тиче. Па онда дужност је свакога члана, да пази шта се о њему на позорници говори, а не, да својом појавом противречи ономе, што се о њему раније прича. Не треба никад омаловажавати мање улоге; јер ко се у њима истакне, то је тек прави глумац.

Један пријатељ из публике, познавалац талијанских дела, приметио је, да је погрешно преведено, што војвода Ламбрини отеже у говору; на против он говори врло брзо и у брзању се у говору заплете. Поред уметничке игре г. Јовановића ова погрешка ишчезава.

Публике је било доста, што сведочи, да наша публика није ладнокрвна на спрам позоришта, но да жели леп избор у репертоару и језгровиту садржину комада. Ово је увидела и управа позоришна, па се стара, да задовољи укусе публике, што е хвалом спомињемо.

Преводиоцу честитамо на избору.

Ако би било могуће, да се учине мале измене при подели овога комада за у будуће, добро би било.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

47. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 31.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 15. МАРТА 1886.

ОНА ЈЕ ЛУДА.

ДРАМА У 2 ЧИНА, ПО МЕЛВИЉУ, С НЕМАЧКОГ ПРЕВЕО Д. ЈОКСИЋ.

ОСОБЕ:

Лорд Бернард Харлеј	Тоша Јовановић.
Леди Ана, његова жена	С. Вујиќа.
Нела, његова синовица, сироче	С. Бркићева.
Доктор Јолак	Милојевић.
Лорд Меквел	Ђурђевић.
Сер Тома Вилкенс	Миљковић.
Давид, стари слуга харлејев	Васиљевић.
Јонатан, пастирче	Д. Бандобранска.

Г. ТОША ЈОВАНОВИЋ, редитељ краљ. српског народног позоришта у Београду
излази у улози лорда Харлеја као гост први пут.

Због болести Д. РУЖИЋА не може се данас приказати: „ЛУДВИГ
ЈЕДАНАЕСТИ.“

У недељу 13. марта: „БУРАЂ БРАНКОВИЋ“. Драма у 5 чинова, од К. Обер-
њика, превео и за српску позорницу прерадио Ј. Ђурђевић. — Г. ТОША ЈОВА-
НОВИЋ, редитељ краљ. српског народног позоришта у Београду у насловној
улози као гост други пут.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.